GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: מועד מיוחד תש"ף, 2020
מספר השאלון: 57381
קובץ: תשובות סופיות

גאוגרפיה – אדם וסביבה

שאלון 57381

הוראות לנבחן

גאוגרפיה — אדם וסביבה
הוראות לנבחן
א. משך הבחינה: שלוש שעות.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון — גאוגרפיה של ארץ־ישראל — 36 נקודות
פרק שני — גאוגרפיה של המזרח התיכון — 28 נקודות
פרק שלישי — נתי"ב (ניתוח תופעות יסוד במרחב) — 36 נקודות
סך הכול — 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש:
(1) אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה, משנת 2000 ואילך (ללא המילון למונחי הגיאוגרפיה).
(2) אטלס כרטא — פיזי, מדיני, כלכלי, חברתי, משנת 1998 ואילך.
(3) אטלס כרטא אוניברסלי.
(4) אטלס ישראל החדש — האטלס הלאומי, מהדורה משנת 2008 ואילך.
(5) מפה של ארץ־ישראל 1:250,000.
(6) מפה גאולוגית של ארץ־ישראל 1:250,000 או 1:500,000.
ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, חתכים וגרפים, לפי הצורך.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון — גאוגרפיה של ארץ־ישראל

שאלה 1

א. (1) פיזור האוכלוסייה – להעביר אוכלוסייה מן המרכז הצפוף אל אזורי הפריפריה (הנגב והגליל) ואל אזורי הגבול, כדי לבסס ריבונות ונוכחות יהודית בכל שטח המדינה ולחזק את הביטחון.
(2) קליטת העלייה ההמונית של שנות ה־50 – לספק דיור ותעסוקה לעולים (שגרו במעברות) ביישובים עירוניים חדשים.
(אפשר גם: מרכזי שירותים לאזור הכפרי – כל עיר פיתוח נועדה לשמש מרכז אזורי של שירותים, מסחר ותעשייה בעבור המושבים והקיבוצים שסביבה.)

ב. (1) קריית גת – גידול מהיר: מכ־19 אלף תושבים ב־1972 לכ־55 אלף ב־2018 (פי 2.9, עלייה של כ־190%), ובעיקר בין 1984 ל־1996 (תוספת של כ־20 אלף).
קריית שמונה – גידול איטי: מכ־15 אלף לכ־22.5 אלף (עלייה של כ־50%), ואחרי 2008 אף ירידה קלה.
(2) קריית גת: (א) מיקום קרוב יחסית למרכז הארץ ולצירי תחבורה ראשיים – נוח ליוממות ולמשיכת תושבים; (ב) תעסוקה – הקמת מפעל עתיר ידע גדול (אינטל) ואזור תעשייה מתפתח, וגם קליטה של עולים רבים בשנות ה־90 והקמת שכונות חדשות על עתודות קרקע מישוריות.
קריית שמונה: (א) מיקום פריפריאלי – מרוחקת ממרכז הארץ, ממקומות העבודה והשירותים; (ב) מצב ביטחוני – עיר ספר סמוכה לגבול לבנון שספגה שוב ושוב ירי טילים וקטיושות, ולכן צעירים עוזבים ומעטים באים; (אפשר גם: מעט מקומות עבודה – סגירה של מפעלי תעשייה מסורתית.)

ג. ההשפעה החיובית: (1) תעסוקה – הבסיס יוצר מקומות עבודה לתושבי ירוחם בשירותים, בתחזוקה, בהסעדה ובאבטחה; (2) הכנסות לרשות המקומית – הקריה נמצאת בתחום השיפוט של ירוחם, ולכן המועצה גובה ממנה ארנונה, ויכולה להשקיע בחינוך, בתשתיות ובשירותים; (3) משיכת אוכלוסייה – אנשי קבע ומשפחותיהם עשויים להתיישב בירוחם, והביקוש מגדיל את המסחר והשירותים בה. כך ירוחם מתחזקת כעיר פיתוח בשוליים, והפער בינה לבין המרכז קטן.

שאלה 2

א. מגמה: עלייה מתמדת – מכ־46,000 (2012) לכ־53,000 (2014), לכ־56,500 (2016) ולכ־58,500 (2018) – גידול של כ־27% בשש שנים.
גורם: גידול האוכלוסייה ועליית רמת החיים בישראל מגדילים את הביקוש למוצרים מיובאים (מזון, רכבים, מוצרי צריכה, חומרי גלם), ורוב סחר החוץ של ישראל עובר בים. (אפשר גם: צמיחה כלכלית והשתלבות בכלכלה הגלובלית – יותר יבוא ויצוא.)

ב. (1) נמל חיפה (כ־29,500 ב־2018, כמחצית מן הכמות בכל הנמלים).
יתרונות המיקום: (א) מפרץ טבעי מוגן – הכרמל ומפרץ חיפה מגינים על הנמל מפני רוחות וגלים מדרום־מערב, ולכן קל לבנות נמל ולעגון בו; (ב) קרבה לאזור תעשייה גדול ולמטרופולין – מפרץ חיפה הוא ריכוז של תעשייה כבדה (בתי זיקוק, תעשייה כימית) שמייבאת ומייצאת דרך הנמל, ועורף של אוכלוסייה גדולה בצפון הארץ, עם קישור ברכבת ובכבישים לצפון ולעמקים.
(2) נמל אילת הוא הנמל היחיד של ישראל בים סוף. הוא מאפשר סחר ישיר עם מזרח אסיה, דרום אפריקה ואוסטרליה בלי לעבור בתעלת סואץ (חיסכון בזמן ובעלויות ועצמאות מדינית), והוא משמש לייבוא רכבים וליצוא אשלג ופוספטים.

ג. בעד (סחר חוץ ותשתיות): הנמל החדש מוסיף כושר פריקה וטעינה, ויש בו רציפים עמוקים לאוניות מכולות ענקיות. כך מתקצרים זמני ההמתנה בנמלים, וגדל היקף היבוא והיצוא. התחרות בין הנמלים מוזילה את עלויות השינוע ואת מחירי המוצרים המיובאים בישראל.
נגד (איכות הסביבה): מפרץ חיפה הוא כבר אזור מזוהם מאוד בתעשייה כבדה. הנמל החדש מוסיף פעילות אוניות, משאיות ופריקה – עוד זיהום אוויר וים, רעש ועומסי תנועה – ותופס שטח חוף. (אפשר גם: פגיעה בתעסוקה בנמל הישן בגלל התחרות.)

שאלה 3

א. מישור החוף – 2
הגליל העליון – 3
הערבה – 1

ב. הגורם: המיקום מצפון לדרום (קו הרוחב) – המרחק ממסלול השקעים הברומטריים של החורף (שקע קפריסאי) ומאזור הלחץ הגבוה הסובטרופי.
הגליל העליון (צפון) – קרוב למסלול השקעים, הם עוברים בו בתדירות גבוהה ובעוצמה רבה, ולכן 800–900 מ"מ (הגובה מגביר זאת – גשם עלייה).
מישור החוף (מרכז) – מושפע מן השקעים, אבל פחות ככל שמדרימים, ולכן 400–700 מ"מ (יותר בצפון המישור, פחות בדרומו).
הערבה (דרום) – רחוקה ממסלול השקעים ונתונה רוב השנה להשפעת הלחץ הגבוה הסובטרופי (אוויר יורד ויבש), וגם בצל גשם; לכן 0–100 מ"מ.
(אפשר גם גורם הגובה (הטופוגרפיה): הגליל גבוה – גשמי עלייה; מישור החוף נמוך ופתוח לים; הערבה – בקע נמוך בצל הגשם של הרי הנגב.)

ג. השפעה חיובית – עמיעד (הגליל, אקלים ים־תיכוני): 51 מ"מ בסוף האביב הם תוספת מבורכת לכמות של כ־500–600 מ"מ בשנה – הקרקע והצמחייה מקבלות מים לפני הקיץ היבש, מי התהום ונחלי אגן הכינרת מתחדשים, וגם החקלאות נהנית. הקרקע מכוסה צמחייה וסופגת את המים.
השפעה שלילית – אילת (מדבר קיצוני): 22 מ"מ הם בערך כמות של שנה שלמה, שירדה בתוך יומיים–שלושה. הקרקע סלעית וחשופה, בלי צמחייה, ואינה סופגת, ולכן נוצרים שיטפונות פתאומיים: הרס כבישים ותשתיות, הצפת שכונות, סחף של קרקע וסכנה לחיי אדם.

שאלה 4

א. מִחזור – עיבוד מחדש של פסולת (נייר, פלסטיק, זכוכית, מתכות) לחומר גלם למוצרים חדשים, במקום לזרוק אותה.
אתרי הטמנה – שטחים שבהם קוברים פסולת בתוך הקרקע, בשכבות שמכוסות בעפר; הם תופסים שטחים פתוחים ועלולים לזהם קרקע, מי תהום ואוויר.
פסולת אורגנית (רטובה) – שאריות מזון וצמחים שמתפרקות בידי חיידקים; אפשר להפוך אותה לקומפוסט או להפיק ממנה גז (אנרגייה).
(אפשר גם: היטל ההטמנה – תשלום שהרשות המקומית משלמת לכל טונה של פסולת שהיא מטמינה, כדי לייקר את ההטמנה ולעודד מיון ומִחזור.)

ב. פיתוח בר קיימה – פיתוח שעונה על הצרכים של הדור הנוכחי בלי לפגוע ביכולת של הדורות הבאים לענות על צורכיהם; איזון בין צמיחה כלכלית, צדק חברתי ושמירה על הסביבה ועל משאבי הטבע.
דרך: מיון הפסולת בבתים לשלושה פחים. הפסולת שאפשר למחזר חוזרת לשימוש (חוסכת חומרי גלם ואנרגייה), והפסולת האורגנית הופכת לקומפוסט או לאנרגייה. כך פחות פסולת מגיעה לאתרי ההטמנה – נחסכים שטחים פתוחים לדורות הבאים, ונמנע זיהום של קרקע, מי תהום ואוויר.

שאלה 5

א. שפיעה: בעמק החולה נמצאים מעיינות בעלי שפיעה גדולה מאוד (מעיינות הדן, הבניאס והחצבאני – מקורות הירדן), ואילו בעמק הירדן המעיינות רבים אבל שפיעתם קטנה יותר.
איכות: מי המעיינות בעמק החולה מתוקים (מליחות נמוכה), ואילו בעמק הירדן (ובמיוחד בעמק בית שאן) רבים מן המעיינות מליחים, וחלקם חמים.

ב. (1) החרמון – רכס גבוה (כ־2,800 מ') שבנוי מסלעי גיר ודולומיט קרסטיים. הוא מקבל כמות גדולה מאוד של משקעים (1,500–1,000 מ"מ, כולל שלג שנמס לאט). המים מחלחלים דרך סדקים ומערות בסלע הקרסטי לאקווה תת־קרקעית גדולה, ויוצאים במעיינות גדולים למרגלות ההר, בצפון עמק החולה.
(2) המעיינות המליחים והחמים בעמק הירדן ובעמק בית שאן משמשים לגידול דגים בבריכות (דגים שמתאימים למים מליחים וחמים), וכך מנצלים מים שאינם מתאימים לשתייה, וחוסכים מים מתוקים.
(אפשר גם: השקיה של גידולים עמידים למליחות, כמו תמרים; תיירות ונופש – למשל גן השלושה.)

שאלה 6

א. לפני ההתפלה הייתה אספקת המים בישראל תלויה כמעט רק במשקעים – בכינרת ובאקוות ההר והחוף. בשנות בצורת נוצר מחסור, ושאיבת יתר פגעה במקורות (ירידת מפלס הכינרת, המלחת אקוות החוף). מתקני ההתפלה מייצרים כמויות גדולות וקבועות של מי שתייה ממקור כמעט בלתי מוגבל – הים – בלי תלות בגשם. כך ישראל עצמאית באספקת המים, יכולה לעמוד בבצורות ובגידול האוכלוסייה, ואף לאפשר למקורות הטבעיים להתאושש ולהעביר מים לשכנות.

ב. (1) כשרוב מי השתייה מגיעים ממספר קטן של מתקנים גדולים, האספקה נשענת על מקור אחד – "שמים את כל הביצים בסל אחד". פגיעה במתקנים או בתנאים שהם צריכים (אנרגייה, מי ים נקיים) עלולה לגרום מחסור מיידי בכל המדינה, ולכן ההצלחה עצמה יוצרת פגיעות חדשה.
(2) נימוק 1 – ריכוז ופגיעות ביטחונית: המתקנים מעטים ומרוכזים ברצועה הצרה של חוף הים התיכון, והם יעד לטילים, לפיגועים ולהתקפות סייבר. נימוק 2 – תלות באיכות מי הים ובאנרגייה: זיהום ים (דליפת נפט, פריחת אצות) או הפסקה באספקת החשמל והגז עלולים לעצור את פעולת המתקנים. (אפשר גם: הזנחת המקורות הטבעיים ותשתיות האגירה; חוסר במינרלים כמו מגנזיום במים המותפלים; פגיעה סביבתית בים מן התמלחת.)

פרק שני — גאוגרפיה של המזרח התיכון

שאלה 7

א. המדינה: אירן. התוואי הפיזי: נהר שט אל־ערב (שבו מתאחדים החידקל והפרת לפני שהם נשפכים למפרץ הפרסי) – בקטע הדרומי של הגבול.
(אפשר גם: אירן – רכס הרי זגרוס, בקטע הצפוני והמרכזי של הגבול; טורקיה – ההרים של כורדיסטן (הרי טאורוס המזרחיים) בצפון.)

ב. יתרון: נהר הוא תוואי ברור, קבוע וקל לזיהוי בשטח, ולכן קל לסמן את הגבול ולשמור עליו, והוא גם מכשול טבעי שמקשה על מעבר לא חוקי ועל חדירה צבאית.
חיסרון: שט אל־ערב הוא נתיב שיט חיוני לשתי המדינות (לעירק – כמעט המוצא היחיד שלה לים; לאירן – נמלים כמו ח'ורמשהר ואבדאן). קשה להחליט אם הגבול יעבור בגדה או באמצע הנהר, ומי ישלוט בשיט – וזה מוקד סכסוך (בין השאר אחד הגורמים למלחמת אירן–עירק, 1980-1988). בנוסף, אפיק הנהר משתנה עם הזמן, וקו הגבול "זז".

שאלה 8

א. (1) תיירות דתית (עלייה לרגל) – ביקור במקומות קדושים לדתות השונות. יעד: מכה (החג' – העלייה לרגל של המוסלמים) / ירושלים / כרבלא ונג'ף.
(2) תיירות היסטורית ומורשת – ביקור באתרים ארכאולוגיים ובשרידי תרבויות קדומות. יעד: הפירמידות בגיזה (מצרים) / פטרה (ירדן).
(אפשר גם: תיירות נופש של שמש וים – שארם א־שייח' (מצרים), אנטליה (טורקיה); תיירות עסקים וקניות – דובאי.)

ב. בגרף: התרומה לתעסוקה עולה רק מכ־3.1% (2010) לכ־3.5% (2020), והתרומה לתמ"ג מכ־2.65% לכ־2.8% בלבד, אחרי ירידה ב־2011.
סיבה 1 – חוסר יציבות פוליטית וביטחונית: מלחמות, טרור ומהפכות ("האביב הערבי" מ־2011, מלחמת האזרחים בסוריה, דאע"ש) מרתיעים תיירים ומפחיתים את מספרם.
סיבה 2 – תשתיות תיירות לא מפותחות ומדיניות סגורה: במדינות רבות חסרים מלונות, תחבורה ושירותים ברמה גבוהה, ובחלקן יש הגבלות דתיות־תרבותיות על תיירים (אשרות כניסה מוגבלות, איסורים על לבוש ואלכוהול), ולכן התיירות אינה מתפתחת כענף מוביל.

שאלה 9

א. (1) מאגרים עצומים בתנאים גאולוגיים נוחים: סביב המפרץ נמצא כמחצית מעתודות הנפט המוכחות בעולם, באגן משקע עבה שבו הנפט נלכד במבנים קמוטים (קמרים) גדולים. המאגרים גדולים ורדודים יחסית, ולכן עלות ההפקה נמוכה מאוד.
(2) מיקום ונגישות לים: השדות נמצאים ליד חופי המפרץ ובתוכו, וממנו יוצאות מכליות דרך מצר הורמוז לאוקיינוס ההודי – לשווקים באסיה, באירופה ובאמריקה. בנוסף, האוכלוסייה במדינות המפרץ קטנה וצריכת הנפט המקומית נמוכה יחסית לתפוקה, ולכן רוב הנפט מיוצא.

ב. הקושי: הכלכלה של ערב הסעודית תלויה כמעט כולה בנפט – רוב היצוא ורוב הכנסות המדינה באים ממנו. לכן כל ירידה במחירי הנפט בעולם (כמו בשנים 2014-2016) פוגעת מיד בתקציב, במשכורות ובתעסוקה. הנפט הוא משאב מתכלה, והעולם עובר בהדרגה לאנרגייה מתחדשת. המגזר הפרטי חלש, ורבים מן האזרחים מועסקים במגזר הציבורי.
דרכים: (1) גיוון הכלכלה ופיתוח תיירות – הקמת אתרי תיירות ונופש (למשל לאורך חוף ים סוף), פתיחת המדינה לתיירים (אשרות תיירים מ־2019) ופיתוח בידור וספורט; (2) פיתוח תעשייה ומכרות שאינם נפט – תעשייה פטרוכימית שמוסיפה ערך לנפט (ג'וביל, ינבע), כריית פוספטים ובוקסיט ותעשיית אלומיניום. (אפשר גם: הפרטה והשקעות בחו"ל דרך קרן השקעות ממשלתית; עידוד העסקת אזרחים ונשים במגזר הפרטי; אנרגייה מתחדשת.)

שאלה 10

א. (1) לפי הטבלה, זמן ההכפלה התארך מ־30 שנה (ב־1981) ל־32 שנה (ב־2013) – קצב הגידול הואט.
סיבה 1 – עיור ושינוי באורח החיים: יותר משפחות עברו לעיר, שבה ילדים הם הוצאה (דיור, חינוך) ולא כוח עבודה בחקלאות, ולכן מספר הילדים למשפחה ירד.
סיבה 2 – עלייה בהשכלת הנשים ובהשתתפותן בשוק העבודה, וגיל נישואים מאוחר יותר, יחד עם שימוש באמצעי תכנון משפחה (במדינות כמו אירן, טורקיה ותוניסיה – במדיניות ממשלתית). כל אלה הורידו את שיעורי הפריון.
(2) מומנטום דמוגרפי – המשך גידול האוכלוסייה גם אחרי שהפריון יורד, כי באוכלוסייה צעירה יש מספר גדול מאוד של צעירים שנכנסים לגיל הפוריות. גם אם כל אישה יולדת פחות ילדים, מספר הלידות הכולל נשאר גבוה, ולכן אוכלוסיית המזרח התיכון תמשיך לגדול במשך עשרות שנים.

ב. במרחב הכפרי: מחסור בקרקע חקלאית ובמקורות פרנסה – הקרקע מתחלקת בין יורשים רבים לחלקות קטנות שאינן מפרנסות משפחה, ויש אבטלה ותת־תעסוקה. לכן רבים, בעיקר צעירים, נאלצים להגר לעיר.
במרחב העירוני: מחסור בדיור ובתשתיות – הגידול המהיר (ריבוי טבעי והגירה מן הכפר) יוצר שכונות עוני ובנייה לא חוקית בשולי הערים (כמו בקהיר), צפיפות, עומסי תנועה, ומחסור במים, בביוב ובשירותים, יחד עם אבטלה.

פרק שלישי — ניתוח תופעות יסוד במרחב

שאלה 11

א. מלי היא מדינה ללא מוצא לים (מוקפת יבשה מכל צדדיה), ואילו לגינאה יש חוף ארוך באוקיינוס האטלנטי ונמל בבירה קונקרי. לכן מלי תלויה בנמלים של מדינות שכנות (דקאר בסנגל, אבידג'ן בחוף השנהב) ובדרכים שעוברות בשטחן: הובלת היבוא והיצוא ארוכה ויקרה, ומושפעת מן היחסים עם השכנות ומיציבותן.

ב. קונקרי: שוכנת לחוף האוקיינוס האטלנטי – יש בה נמל ים שדרכו עובר סחר החוץ של גינאה (יצוא בוקסיט ומוצרים חקלאיים, יבוא סחורות), והיא שער המדינה לעולם.
במקו: שוכנת על גדות נהר הניז'ר – הנהר מספק מים לשתייה ולהשקיה, קרקע פורייה בעמק ונתיב תחבורה, באזור הדרומי והגשום יותר של מלי.

ג. כמות המשקעים והתבליט: גינאה גשומה מאוד (אקלים טרופי לח – אלפי מ"מ בשנה בחוף), ויש בה רמות הרריות (הפוטה ג'לון ורמות גינאה), שבהן נובעים נהרות גדולים (הניז'ר, הסנגל, הגמביה) וזורמים בשיפוע תלול. הרבה מים ושיפוע גדול מתאימים להקמת סכרים ותחנות כוח. במלי רוב השטח מדברי וערבתי עם מעט משקעים, והשטח מישורי ברובו – מעט נהרות, והם זורמים לאט, ולכן פוטנציאל ההידרואלקטריות קטן יותר.

ד. יערות (גינאה 26.5%, מלי 10.2%): הגורם – כמות המשקעים (האקלים). גינאה גשומה מאוד, באקלים טרופי לח, ולכן יש בה יערות טרופיים (בדרום־מזרח) ויערות מנגרובים בחוף – שיעור גבוה. ברוב שטחה של מלי האקלים מדברי וערבתי, עם מעט גשם, ושם עצים אינם יכולים לגדול; יערות דלילים (חורש סוואנה) יש רק בדרום – ולכן שיעור נמוך.
(אפשר גם: "שימושים אחרים" – 55.7% במלי לעומת 15.4% בגינאה: חלק גדול ממלי הוא מדבר סהרה, שאינו מתאים לחקלאות, למרעה או ליער.)

שאלה 12

א. (1) 1 – מדברי; 2 – ערבתי; 3 – סוואנה (טרופי).
(2) צפון מלי נמצא בתחום חגורת הלחץ הגבוה הסובטרופי (סביב קו רוחב 20°–30° צפון): אוויר יורד מן הגובה, מתחמם ומתייבש, ולכן לא נוצרים עננים וכמעט אין גשם. בנוסף, האזור נמצא בפנים היבשת, רחוק מן האוקיינוס, והרוחות הנושבות בו (רוחות הסחר הצפון־מזרחיות, ה"הרמטן") מגיעות מן היבשה ויבשות.

ב. (1) אזור 2 (הערבתי – הסאהל): זה אזור מעבר בשולי המדבר, עם מעט גשם שמשתנה מאוד משנה לשנה ובצורות תכופות. האוכלוסייה בו גדלה, ויש בו רעייה מוגברת, כריתת עצים לעצי הסקה ועיבוד יתר של קרקע. בשילוב עם הבצורות, הצמחייה נעלמת, הקרקע נסחפת, והאזור הופך למדבר.
(2) העצים מייצבים את הקרקע בשורשיהם ומונעים סחיפה בידי הרוח והמים; הם משמשים שובר רוח ובולמים את התקדמות החולות; הצל ועלים שנושרים מקטינים את ההתאדות ומעשירים את הקרקע בחומר אורגני, כך שהיא שומרת על לחות. העצים גם נותנים לתושבים פרנסה (פירות, עצים, גומי) ומפחיתים את הלחץ על הקרקע.

שאלה 13

א. רמת פיתוח נמוכה – מדינות מתפתחות (מן המדינות הפחות מפותחות בעולם).
נתון מן הדיאגרמות: רוב המועסקים עובדים בחקלאות – 68% בגינאה ו־58% במלי, ורק 6%–8% בתעשייה.
שיעור גבוה בענף הראשוני מעיד על כלכלה מסורתית ועל פריון עבודה נמוך.
נתון מן הטבלה: רק כשליש מבני 15 ומעלה יודעים קרוא וכתוב (30.4% בגינאה, 33.1% במלי) – רמת השכלה נמוכה מאוד. (אפשר גם: שיעור העיור נמוך – 36.5% ו־42.4%.)

ב. יבוא: בעיקר מוצרים מעובדים ומוצרי תעשייה בעלי ערך מוסף גבוה – מכונות וציוד, ציוד הובלה, מוצרי נפט, מתכות, טקסטיל – וגם מזון.
יצוא: חומרי גלם ומוצרים ראשוניים לא מעובדים – מחצבים (זהב, בוקסיט, יהלומים) ותוצרת חקלאית (קפה, כותנה, דגים, בעלי חיים).
הקשר: יצוא של חומרי גלם בערך מוסף נמוך מכניס מעט כסף, ומחירם בשוק העולמי משתנה מאוד; אין תעשייה מקומית שמעבדת אותם, ולכן נוצרים מעט מקומות עבודה. המדינות משלמות יותר על היבוא ממה שהן מקבלות על היצוא – ולכן נשארות ברמת פיתוח נמוכה ותלויות במדינות המפותחות.

שאלה 14

א. (1) אוכלוסייה צעירה מאוד ובסיס רחב: כמעט מחצית מן האוכלוסייה (כ־48%) בגילי 0-14 – ילודה גבוהה מאוד. הצעירים הם חלק גדול מן האוכלוסייה התלויה.
(2) האוכלוסייה היצרנית (גילי 15-64) היא רק כמחצית מן האוכלוסייה (כ־50%), ולכן על כל אדם בגיל העבודה יש בערך אדם תלוי אחד – נטל תלות כבד.
(3) תוחלת חיים נמוכה: הפירמידה מצטמצמת מהר כלפי מעלה, ובגילי 65 ומעלה יש רק כ־3% מן האוכלוסייה – מעט אנשים מגיעים לגיל מבוגר, בגלל תמותה גבוהה (תוחלת החיים במלי היא כ־60 שנה).

ב. גורם דחיקה – הסכסוך המזוין והמצב הביטחוני: מאז 2012 מתנהלת בצפון מלי ובמרכזה לחימה בין הצבא לבין מורדים טוארגים וארגונים ג'יהאדיסטים, ובעקבותיה גם הפיכה צבאית (2012). אנשים רבים נמלטו מאלימות ומחוסר ביטחון, ולכן מספר המהגרים ממלי (1,066,000, 5.7% מן האוכלוסייה) גבוה – יותר מפי 2 מגינאה.
(אפשר גם: עוני ואבטלה, ובצורות ומדבור בסאהל שפוגעים בחקלאות וברעייה – וכושר משיכה של עבודה בחוף השנהב, בסנגל ובצרפת.)

כל הבגרויות בגאוגרפיה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/geography